

The background features two large, stylized letters. A white 'O' is positioned in the upper right, and a black 'P' is in the lower right. Both letters are partially cut off by the right edge of the frame. The 'O' is a simple outline, while the 'P' has a thick, solid black body.

Red. Lena Marcusson

Offentlighetsrättsliga
principer

Upplaga 5
iUSTUS

OFFENTLIGRÄTTSLIGA PRINCIPER

Femte upplagan

REDAKTÖR
LENA MARCUSSON

§
iUSTUS
FÖRLAG

© Författarna och Iustus Förlag AB, Uppsala 2025

Upplaga 5:1

ISBN: 978-91-7737-313-1

Produktion: eddy.se ab, Visby 2025

Omslag: John Persson

Förlagets adress: Box 1994, 751 49 Uppsala

Telefon: 018-65 03 30

Webbadress: www.iustus.se, e-post: kundtjanst@iustus.se

Printed by Eurographic Group, 2025

Innehåll

Förord 11

Förkortningar 13

Lena Marcusson

Principer inom den offentliga rätten 15

- 1 Principer i allmänhet 15
- 2 Rättsliga principer 15
- 3 Nationella och övernationella principer 17
- 4 Antologins innehåll 20

Karin Åhman

Europadomstolens principer 23

- 1 Inledning 23
- 2 Europarådet och de mänskliga fri- och rättigheterna 26
 - 2.1 Historik 26
 - 2.2 Rättigheterna 27
 - 2.3 Klagomålsproceduren 29
 - 2.4 De svenska målen inför Europadomstolen 31
- 3 Lagkravet 33
- 4 Effektivitetsprincipen 37
- 5 Statens bedömningsmarginal 40
- 6 Proportionalitetsprincipen 46
- 7 Sammanfattning 50

Jane Reichel

Europeiska principer för god förvaltning 53

- 1 Inledning 53
- 2 Europarådets förvaltningsrättsliga källor och dess innehåll 54
 - 2.1 Förvaltningsrättsliga aspekter av Europakonventionen 54
 - 2.2 Europarådets övriga instrument 56

Innehåll

- 3 EU:s förvaltningsrättsliga principer 57
 - 3.1 EU:s förvaltningsrättsliga källor 58
 - 3.2 Den EU-rättsliga principen om god förvaltning 61
 - 3.3 Principen om god förvaltning i EU:s förvaltningskultur 63
- 4 Europeiska förvaltningsprinciper i svensk förvaltningsrätt 65
 - 4.1 Nationella förvaltningars roll i EU 67
 - 4.2 Påverkan genom den allmänna principen om god förvaltning 69
 - 4.3 EU-rättens påverkan genom sekundärlagstiftning 73
- 5 Sammanfattande slutsatser 76

Fredrik Sterzel

Legalitetsprincipen 79

- 1 Legalitetsprincipens idéinnehåll 79
- 2 Legalitetsprincipens framväxt 81
- 3 Legalitetsprincipen enligt RF och annan lag 84
- 4 Legalitetsprincipen i rättspraxis 90
- 5 Diskuterande återblick 98

Thomas Bull

Objektivitetsprincipen 101

- 1 Inledning 101
- 2 En bakgrund 102
- 3 Europakonventionen om objektivitet 103
- 4 Objektivitetsprincipens teknikaliteter 105
 - 4.1 Förhållandet till legalitet, likabehandling och skyldigheten att motivera beslut 105
 - 4.2 Beslutsfattandets inre och yttre sida 107
 - 4.3 Illojal maktutövning ... 108
 - 4.4 Saklighetskravet och statliga tjänster 110
 - 4.5 Förhållandet till ansvarsreglerna 110
 - 4.6 Objektivitetsprincipen i vanlig lag 111
- 5 Fallstudier 112
 - 5.1 Faktafel 113
 - 5.2 Politiska åsikter 114
 - 5.3 Andra ovidkommande hänsyn 117
 - 5.4 Bristande rutiner vid ärendehantering 119
 - 5.5 Faktorer utanför tjänsten 123
 - 5.6 Myndigheter mellan olika enskilda parter 127

- 5.7 Illojal maktutövning 129
- 5.8 Uppträdande och uttalanden 131
- 6 Objektivitetsprincipen idag 133
 - 6.1 Grundlagskravets betydelse och begränsning 133
 - 6.2 Relationen till demokratin 134

Ingrid Helmius

Proportionalitetsprincipen 137

- 1 Inledning 137
- 2 Historik 138
 - 2.1 Inledning 138
 - 2.2 Doktrin 138
 - 2.3 Lagtext 141
 - 2.3.1 Inledning 141
 - 2.3.2 Tvångsmedel 142
 - 2.3.3 Polislagen 146
 - 2.3.4 Utanför lagtext 149
- 3 Högsta förvaltningsdomstolens praxis och kodifieringen i nya förvaltningslagen 152
 - 3.1 Inledning 152
 - 3.2 Högsta förvaltningsdomstolens praxis 153
 - 3.3 Kodifiering i nya förvaltningslagen 163
- 4 Proportionalitetsprincipen och legalitetsprincipen 169
- 5 Sammanfattning 175

Lotta Lerwall

Den kommunala likställighetsprincipen 179

- 1 Inledning 179
- 2 Beskrivning av likställighetsprincipen 180
 - 2.1 Bakgrund 180
 - 2.2 Principens tillämpningsområde 182
 - 2.2.1 Förhållandet till övriga kompetensregler i kommunallagen 182
 - 2.2.2 Personkretsen – endast kommunmedlemmar 184
- 3 Likabehandlingsbedömningen 187
 - 3.1 Inledning 187
 - 3.2 Uppenbar särbehandling 189
 - 3.3 Val av jämförelse 190

Innehåll

3.3.1	Olika jämförelser	190
3.3.2	Jämförelse av den konkreta situationen	191
3.3.3	Val av jämförelseobjekt	196
3.4	Slutsatser ifråga om likabehandlingsbedömningen	198
4	Kravet på saklighet	199
4.1	Inledning	199
4.2	Generella slutsatser om sakliga skäl	201
4.3	Ändamålsöverbäganden	202
4.4	Saklighetsbedömningen inom en laglighetsprövning	203
4.5	Jämförelse vid saklighetsbedömningen	206
5	Likställighetsprincipens förhållande till RF 1 kap. 9 §	208
5.1	Likhet <i>inför</i> lagen	208
5.2	Kravet på saklighet	209
6	Avslutande kommentarer	210

Olle Lundin

Officialprincipen 213

1	Inledning	213
2	Principens omfattning	213
3	Allmänt om officialprincipen	215
4	Faktorer som påverkar principen	219
5	Utredningsskyldigheten, exempel från förvaltningsmyndigheter och förvaltningsdomstolar	223
6	Begränsningar i möjligheten att utreda	229
7	Avslutning	237

Gustaf Wall

Rättskraftsprincipen och skyddet för berättigade förväntningar 241

1	Inledning	241
2	De bakomliggande idéerna	242
3	Rättskraftsprincipen	245
3.1	"Mallen" – uppdelningen i beslutstyper	245
3.2	Undantagen	249
3.2.1	Förbehåll i författning och i beslut	249
3.2.2	Oriktiga eller vilseledande uppgifter	253
3.2.3	Säkerhetsskäl	253
3.2.4	Fortlöpande förmåner?	254
3.3	Något om förhållandet till förvaltningsprocessen	256

4	Skyddet för berättigade förväntningar	257
4.1	Allmänt	257
4.2	EU- och Europadomstolens praxis	258
4.3	Berättigade förväntningar i svensk praxis?	263
5	Avslutande ord	267

Litteratur	269
------------	-----

Rättsfallsregister	281
--------------------	-----

Sakregister	289
-------------	-----

Författarförteckning	293
----------------------	-----

Förord

I denna femte upplaga av boken Offentlighetsrättsliga principer har samtliga tidigare publicerade avsnitt varit föremål för översyn och uppdatering.

Uppsala i april 2025

Lena Marcusson, redaktör

Författarförteckning

Thomas Bull, justitiekansler

Ingrid Helmius, doktor i offentlig rätt

Lotta Lerwall, professor i förvaltningsrätt

Olle Lundin, professor i förvaltningsrätt

Lena Marcusson, professor em. i förvaltningsrätt

Jane Reichel, professor i förvaltningsrätt

Fredrik Sterzel, professor em. i konstitutionell rätt

Gustaf Wall, doktor i förvaltningsrätt

Karin Åhman, professor i offentlig rätt